

Hol tart a környezetetika oktatása ma Magyarországon?

Egy lehetséges fejlődési irány bemutatása

Az etika vagy erkölcstan tantárgy egészen 2013. szeptember 1-jéig nem volt kötelező különálló tantárgyként a magyar iskolákban. Az iskolaigazgatóknak ugyan volt lehetőségük külön órát biztosítani a tantárgynak, de az állami előírások csupán más tantárgyakba ágyazva írták elő az etikai vonatkozású kérdések tárgyalását. A tantárgy rangját és elismertségét mutatta a szakhoz kapcsolódó tanárképzésekre jelentkezők alacsony létszáma is.

Az új köznevelési törvény felmenő rendszerben minden évfolyamon kötelezővé tette az erkölcstan tantárgy tanítását, ezért nem állt rendelkezésre elegendő szaktanár. A bevezetésére szánt rövid idő okán a főiskolai és egyetemi szakok felvételi keretszámának növelése pedig nem ígérkezett volna elég gyors megoldásnak, ezért különböző 30 és 60 órás tanfolyamokat szerveztek a tanárok képzésére.

A 30 órás tanfolyam az alsó tagozatos tanítóknak, a 60 órás pedig a más szakos tanári diplomával rendelkezőknek volt meghirdetve és a felső tagozatos erkölcstan órák tanítására készítette fel. A felső tagozatos erkölcstan tanárok képzése korábban is létezett, ezért érdekes lehet a tanfolyamok és az eddigi képzések tananyagtartalmának, azok mélységének, óraszámainak összehasonlítása. Ezáltal megpróbálhatunk következtetéseket levonni a képzések minőségére vonatkozóan.

A környezetetika témaköre viszonylag új része a tantárgynak, eddig csak érintőlegesen jelent meg benne. A filozófiában már a kezdetektől jelen volt az ember és természet kapcsolatának kérdése, de a környezeti válság, a globális felmelegedés problémájának felismerésével elkezdtek komolyabban foglalkozni a kérdéssel. A különböző természettudományi területről érkező tudósok, szakemberek és filozófusok egyre inkább az emberiség erkölcsi válságát vélik felfedezni a környezeti problémák mögött. Mivel a megoldások alapját is leginkább az értékrend helyreállításában látják, e téma oktatása, a vele való iskolai foglalkozás minden formában különösen fontosá vált.

A tananyag tartalmának fejlesztéséhez, illetve a problémaérzékenység kialakításához szükség van a rendszeres kritikai vizsgálatokra. A következőkben az erkölcstan tanárképzések környezetetikával kapcsolatos tartalmainak rövid elemzése és a Nemzeti Alaptanterv (NAT) és Kerettantervek erkölcstan és etika tantárgy keretein belül megjelenő környezetetika részek vizsgálata mellett, egy, a témába vágó amerikai oktatási anyagot kívánok bemutatni. Bár megkeresésemre az amerikai alkotók nem tudtak a gyakorlati alkalmazás eredményeiről beszámolni, mégis hasznos anyagról van szó, ami idehaza is termékenyítőleg hathat. Számos segítséget adhat a lehetséges előrelépések megtervezéséhez, órai ötletekhez vagy akár egy teljes tanmenet kialakításához. Ahogyan a tanárképzések rövid elemzéséből látni fogjuk, nagy szükség van az ilyen és hasonló nemzetközi tankönyvek megismerésére, ugyanis hozzájárulhatnak az egyéni, illetve az országos szintű fejlesztésekhez is.

Környezetetika a NAT és a Kerettantervek erkölcsstanhoz kapcsolódó előírásaiban

A NAT és az erkölcsstan és etika kerettantervek előírják a környezetetikai témák tárgyalását az 1–2., az 5–6. és a 11–12. évfolyamon. Rögtön feltűnhet, a téma „szaggatott” előfordulása. Ezt a fajta szaggatottságot nem tartom hatékony oktatási módszernek. A diákoknak nehezebb újra felvenni a fonalat 2 év kihagyás után, könnyen elfelejthetik a tanultakat, így nehezebben építhetünk az új információk tanításánál a régi tudásra. Egy olyan témakört, melynél külön hangsúlyozzuk a mindennapi életünk hatásait, a felelősséget, amelynek kiemelt céljai között a diákok és a természet kapcsolatának építése áll, úgy gondolom az átlagosnál is fontosabb lenne minden évfolyamon tárgyalni. Fontos látni, hogy ezzel a fajta szaggatottsággal és „ideiglenességgel” azzal ellentétes magatartást képviselünk, mint amit a diákokban szeretnénk kialakítani. A gyerekeknek nehezebb lehet azonosulni a téma fontosságával és saját felelősségükkel, ha azt tapasztalják, hogy ez a téma „nem olyan fontos”, hogy minden évfolyamon tanuljanak róla. Ha az iskola nem vállalja olyan elkötelezetten a felelősséget, hogy minden évben időt szán a kérdések megvitatására, a tanulók felelőssége is csökkenhet vagy talán az elvárt mértékben ki sem alakul.

Nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy így könnyen kikerülhetővé vagy szakmailag nem elfogadhatóvá válhat a környezetetika képzés. Mivel a gimnáziumi évfolyamokon más tantárgyakba ágyazva tanítják, megkérdőjelezhető a tanárok környezetetikai felkészültsége. Ugyan egy földrajz vagy biológia szakos tanár elegendő információt adhat a környezetvédelmi vonatkozásokról, kérdésesnek tartom, hogy az etikai elemzést szakmailag megfelelően tudja-e elvégezni. Ez a probléma valójában nem kizárólag a környezetetika témakörét érinti, hanem az egész tantárgy kérdését. Biztos, hogy megfelelő színvonalon tudja tanítani a tantárgyat egy más szakos diplomával rendelkező pedagógus?

A környezetetika, vagy egyáltalán az etika oktatás tartalma azokon az évfolyamokon, ahol tanulják, kielégítő, de módszertanilag nem megfelelő. A diákok környezettudatos gondolkodásának, érzelmi intelligenciájuk és ez irányú készségeik fejlődéséhez szükség van a folytonosságra. Két éves kihagyásokkal nem tudják követni az oktatás menetét, nem látják át a folyamatot.

A képzés összeállításának átgondolatlanságát vélem felfedezni továbbá abban is, hogy a gimnáziumi évfolyamokon kerül előírásra olyan lényegi kérdések tárgyalása, mint például a bioetika. Ez azért lehet problematikus, mert ezeken az évfolyamokon már nem kötelező önállóan a tantárgy, így ahogy az már a fejezet elején is említésre került, könnyebb „kitérni” a téma elől. Véleményem szerint a mai világhelyzet ilyen hangsúlyos és jelentős kérdéseinek tárgyalását minden évfolyamon, önálló erkölcsstan vagy etika tantárgy keretében, megfelelően szakképzett tanárok vezetésével kellene előtérbe helyezni. A jövő nemzedékek iránti felelősségünk megköveteli (ahogy azt a tananyagban is tanítjuk a diákoknak), hogy megtegyük „a tőlünk telhető legtöbbet”. Tudjuk, (ahogy azt a „finn csoda” is mutatja), hogy az egyik leghatékonyabb terület a társadalmi, gazdasági változások generálására, maga az oktatás. Így a környezeti válság és erkölcsi vonatkozásai megkövetelik, hogy kellő hangsúlyt fektessünk az oktatásra.

Véleményem szerint a NAT és a kerettanterv célkitűzései eleget tesznek az elvárásoknak, de a szabályozás, az óraszámok, az évfolyamokon való időnkénti előfordulás miatt lehetetlen a megvalósításuk. Az előírt, témánkhoz kapcsolódó kompetenciák fejlesztéséhez nem elegendőek az óraszámok.

A tanárképzések rövid összevetése

A jelenlegi erkölcsstan, etika tanárok képzése több módon lehetséges. Jelen van az elmúlt évek oktatási rendszeréből az alap- (6 félév) és tanári mester-képzés (5 félév), 2013. szeptember 1-jével újra bevezetésre került az osztatlan tanárképzés, a régi típusú főiskolai diplomával rendelkező etika tanárok 2 féléves mesterszakos továbbképzése az egyetemi diploma megszerzéséért, ezen kívül az egyéb tanári diplomával rendelkező tanárok számára meghirdetett 30 és 60 órás tanfolyamok. Fontos kérdés lehet, hogy vajon a mai magyar tanárképzés kellően felkészíti-e a leendő tanárokat a környezetetika megfelelő színvonalú oktatáshoz.

A különböző oktatási intézmények és tanszékek honlapjai hiányosak, nem átláthatóak, több esetben egyáltalán nem találhatóak meg a tanegység listák. Így az elemzést minden képzési területen egy-egy oktatási intézmény adatai alapján végzem. A képzési idő, a kreditszám és a kimeneteli követelmények (KKK-k) kormányrendelet által előírtak, ezért azok egységesek az ország különböző intézményeiben, azonban az óraszámok között, illetve a KKK-k által megadott mozgástérben lehetnek eltérések. Én az általam megtalált, táblázatban feltüntetett intézmények adatait használom. Annak ellenére, hogy az óraszámok változhatnak, úgy gondolom jelentős eltérés nem lehetséges. A más intézmények egyező akkreditált mesterszakjain, ugyanúgy „mesterképzési színvonalon” oktatnak, ezért a táblázatban szereplő óraszám-adatokat átlagosnak tekintem.

Mindezeken túl megállapítható, hogy nehezen átlátható a rendszer, nem egyértelműek a be-, és kimeneteli követelmények és az általuk megszerezhető jogosultságok. Az egyszerre jelen lévő, részben azonos, részben különböző képzéseknek köszönhetően jellemző az információs-káosz, nem derülnek ki az intézmények közötti átjárhatóság feltételei sem.

Az egyes képzéseket, a képzési időt és a kimeneteli követelményeket a következő táblázatban foglaltam össze.

1. táblázat. A képzések, a képzési idő és a kimeneteli követelmények összehasonlítása (az adatok a 2013/2014-es tanév I. félévének adatai)

<i>Képzés</i>	<i>Képzési idő</i>	<i>Kimeneteli követelmények</i>
Mesterképzés az egyetemi diploma megszerzéséért azoknak, akik főiskolai etika tanári diplomával rendelkeznek	2 félév	<ul style="list-style-type: none"> • portfólió • záróvizsga <p>differenciált szakmai ismeretekhez kapcsolódó órák száma: 120 tanítási óra</p> <p>(EKF adatai)</p>
Alap- és mesterképzés	alapszakon 6 félév, mesterszakon 5 félév	<p>alapszakon:</p> <ul style="list-style-type: none"> • szakdolgozat • záróvizsga <p>mesterszakon:</p> <ul style="list-style-type: none"> • szakdolgozat • portfólió • záróvizsga a két tanári szakon és pedagógia szakon <p>differenciált szakmai ismeretekhez kapcsolódó órák száma: alapképzésen: 390 tanítási óra mesterképzésen: 120 tanítási óra</p> <p>(EKF adatai)</p>

<i>Képzés</i>	<i>Képzési idő</i>	<i>Kimeneti követelmények</i>
Osztatlan tanárképzés	10, 11, 12 félév	<ul style="list-style-type: none"> • portfólió • szakdolgozat • záróvizsga <p>differenciált szakmai ismeretekhez kapcsolódó órák száma: hozzávetőlegesen 410 tanítási óra</p> <p>(Debreceni Egyetem adatai)</p>
Általános iskolai tanárok felkészítése az „Erkölcstan” című tantárgy 5–8. évfolyamokon történő oktatására - tanfolyam	60 óra	<ul style="list-style-type: none"> • 2 erkölcstan, vagy a témakörhöz kapcsolódó tanítási óra hospitálása (kiváltható 2 óratervezettel) • 1 db 5 oldalas tanulmány készítése, a tanfolyamon elsajátított és a szakirodalom felhasználásával szerzett tudás bemutatásáról • 1 mikrotanítás <p>differenciált szakmai ismeretekhez kapcsolódó órák száma: 60</p> <p>(Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola adatai)</p>

Az első észrevételem a képzések óraszámainak súlyos aránytalansága. Ha figyelmesen megnézzük, a 3 egyetemi szintű képzésen 120 és 400 közötti tanítási órán vesznek részt a hallgatók az erkölcstan, etika tantárgy tanításához való jogosultság megszerzéséért. Ehhez képest nagyon alacsonynak tartom a tanfolyamok 60 tanítási óráját. Hozzáteszem, hogy az egyetemeken a tanítási órák 90 percesek, míg a tanfolyamon 45. Ezt a különbséget sem szakmailag, sem emberileg nem tartom elfogadhatónak. Tény, hogy a 60 órás tanfolyam elvégzése csak az általános iskolai erkölcstan oktatására jogosít fel, a másik három pedig a gimnáziumira is, és azokkal lehetséges az érettségiztetés, de szakmai szempontból ez a különbség mégis erősen elgondolkodtató. Nagyon valószínű, hogy a tanfolyamokon nincs idő szakmai megalapozásra, alapos elmélyülésre, a szakirodalom részletes megbeszélésére, illetve az elméleti anyag gyakorlattal való összevetésére, csak a szükséges alapismeretek kis töredékét tudják átadni a résztvevőknek.

Emberileg ugyanakkor erősen kifogásolható a képzések közötti különbségek okozta igazságtalanság. Úgy gondolom, hogy azokkal a más szakos tanárokkal szemben, akik a tanfolyamok megjelenése előtt kívánták megszerezni az erkölcstan tanításához való jogosultságot, megszerezték a szükséges diplomát alapszakon, majd a 2 féléves mester szakon, befektettek nem kevés energiát, anyagi és nem-anyagi áldozatokat hoztak érte, ez semmiképpen sem etikus. Adott esetben ezek a tanárok egy azon munkaközösség tagjai lehetnek, így ezzel olyan hangulat teremthető a tanári szobákban, amely nem segíti elő a tanítás-tanulás folyamatát és a jó szakmai együttműködést.

Visszatérve a tantervek problematikájához, megállapítható, hogy a környezetetika szempontjából a hiányzó mintatantervek miatt nehéz következtetéseket levonni. Azok alapján, amiket sikerült áttekinteni, azt mondhatom, hogy az egyetemi képzéseken egy-egy kurzus (Ökoetika, Alkalmazott etikák I-II. Környezeti-, és bioetika) keretében általában jelen van a környezetetika oktatás, a tanfolyamok esetében azonban inkább arról beszélhetünk, hogy az adott tankönyv adott fejezetének tanítását sajátítják el a leendő erkölcstan tanárok, s nem szereznek megalapozott, átfogó tudást.

Összességében elmondható, hogy a környezetetika témakörének valamennyi típusú erkölcsstan, etika tanári képzésben hangsúlyosabbnak kellene lennie ahhoz, hogy a leendő tanárok megfelelő színvonalon rendelkezzenek tudással az oktatáshoz.

Egy amerikai környezetetika oktatási program bemutatása¹

Mint már említettem, Magyarországon az etika vagy erkölcsstan eddig nem volt kötelező különálló tantárgyként, a környezetetika pedig nem, vagy csak csekély mértékben jelent meg benne. Így a témához kapcsolódó tanítási anyagok száma is igen szegényes. Külföldön azonban nagyobb hagyománya van a témának, ezért lehet találni olyan külföldi oktatási anyagokat, melyek egészében ezekkel a kérdésekkel foglalkoznak. A következőkben egy ilyen programot mutatok be röviden, ezzel felhívva a figyelmet a téma fontosságára, összetettségére, a tanításával kapcsolatos módszertani kérdésekre.

A tananyag alkotói

A tanmenet kidolgozásában neves egyetemek és szakértők vettek részt. A projektvezetők Dr. Albert Jonsen a washingtoni orvostudományi egyetemről, aki professzor emeritus az orvosi etikában, és Dr. Stephen Kellert, a Yale egyetem humánökológia professzora.

A tanmenetet kidolgozó szakemberek: William Finnegan a Tamarack Media-tól; Elizabeth Allison, a California egyetem kandidátusa, aki a vallástudománytól a környezetetikán át a politikai ökológiáig több területen végez kutatásokat, tart egyetemi kurzusokat és környezettudományi területen szerezte doktori fokozatát; és Nicole Ardoin, aki a Yale és Stanford egyetemeken tanít környezetvédelmi, környezet-oktatási és humánökológiai tárgyú kurzusokon, doktori fokozatát pedig humánökológia területén, szintén a Yale egyetemen szerezte. A projektvezetők és az írók képzettsége és kutatási területeik mutatják a tanmenet szakmai hitelességét.

Az alapítvány (The Goldman Environmental Foundation), mely magára vállalta az oktatási anyag kiadását, minden évben kiosztja a The Goldman Environmental Prize díjakat, melyeket olyan átlagos embereknek ítélnek, akik önkéntes alapon valami figyelemreméltót és maradandót hoztak létre környezetvédelmi és közösségi területen.

A munka, pedagógiai szempontból teljesen korszerű, és a mai diákok elvárásainak is eleget tesz. Logikus felépítése, jól követhető rendszere, érthető megfogalmazása segíti a gyerekek készségeinek fejlesztését. A tanárok számára könnyen alkalmazható, kreativitást ösztönző, inspiráló. Izgalmasnak ígérkezik mind a pedagógusok, mind pedig a diákok számára.

A tananyag egyik fő jellemzője – mely a környezetetikával és a pedagógiával szemben is elvárt – az interdiszciplinaritás. Az általa közölt tananyag és a benne szereplő feladatok, vitaindító kérdések, kapcsolódnak a földrajz, biológia, irodalom, nyelvtan, társadalomismeret, történelem, rajz, etika, média, technika tantárgyakhoz. Alkalmas a közös munkavégzésre is.

A tananyag tartalma

Az oktatási anyag tartalma egy tanári kézikönyv, egy diákoknak szóló munkafüzet (mely valójában egy tankönyv és egy munkafüzet egyben), egy DVD és egy interaktív, online közösségi oldal.

A tanári kézikönyv

A tanári kézikönyv 5 óravázlatból, háttér információkból, tippekből, feladatokból, a tananyagbővítésre vonatkozó ötletekből, forrás-mellékletből, szöszedetből és a levonható konklúziókból áll.

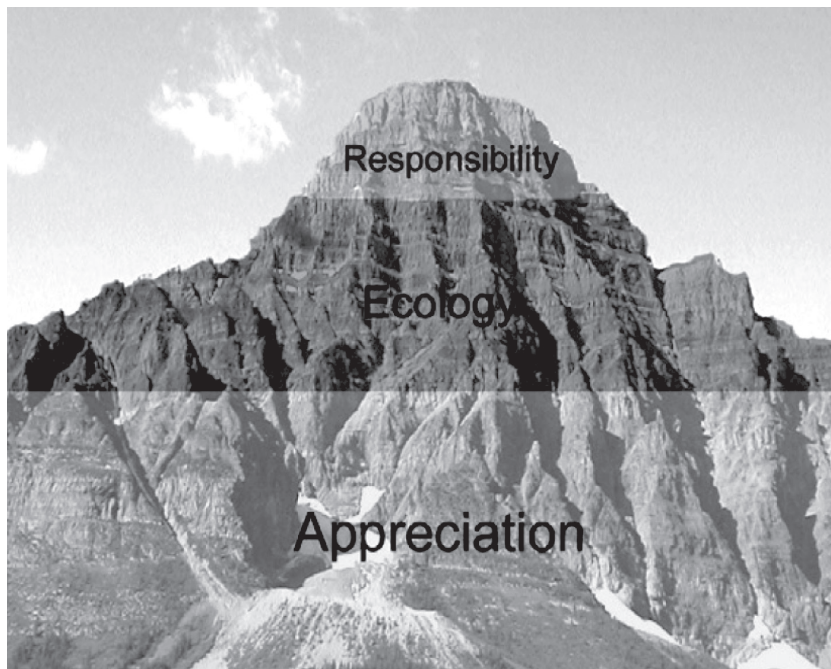
A kézikönyv bevezetője egy kisebb „információs csomag” azoknak a tanároknak, akik szaktudásukat nem ezen a területen szerezték. Így az a rajz, vagy angol szakos tanár is tájékozódhat a tananyag tanításához szükséges háttérinformációkról, aki eddig nem találkozott ezzel a témakörrel. Megismerhetjük az etika, a környezet és a környezetetika alapvető fogalmait.

A bevezető továbbá bemutatja Aldo Leopold „öko-etikai hegy” (‘eco-ethical mountain’) modelljét, mely a környezetetika komponenseit kívánja ábrázolni. Alapja az értékelés vagy megbecsülés (‘appreciation’), itt a természeti erőforrásokhoz köthető értékek állnak. A hegy középső szintje az ökológia, itt azoknak a tudományos problémáknak a megértése áll, melyek az adott témák kapcsán felmerülnek. A hegy csúcsa pedig a felelősség (‘responsibility’).

A felelősségen belül 3 fő szempontot határoz meg, melyek segítségével körbehatárolhatjuk az adott probléma etikai vonatkozásait:

- a hasznosság (‘utility’),
- a kötelesség (‘duty’) és
- az igazságosság (‘justice’) elveit.

Ezekre minden témánál ki kell térni, annak figyelembe vételével, hogy jelentőségük problémánként változhat, így ahol szükséges egyiket vagy másikat bővebben kell elemezni.

1. ábra. Eco-etical Mountain (The Goldman Environmental Prize – The Video Project (2005a))

Az óravázlatok tartalma egy videó, információszövegrész és vitaindító kérdések. Egyéb feladatokat a tanárok kedvük szerint építhetnek be az órákba. Ajánlasként 50 percet javasol erre a 3 órás részletre összesen. Így ha hozzá adjuk az egyéb feladatokat, melyeket be kívánunk építeni az órába, egy óravázlat körülbelül 2–3 tanórát tesz ki egy átlagos 45 perc/óra időtartammal dolgozó iskolában. A NAT keretszámai az éves etika órákból pont 10–15 órát határoz a környezetetika témakörnek. Gyakorlatilag a NAT megváltoztatása nélkül azonnal beépíthető az oktatásba. Az óratervek komoly környezeti problémákat járnak körül, mint a vadvilág-megőrzés, erdőgazdálkodás, vízgazdálkodás, vízhasználat, a tiszta levegő védelme és ásványkincsek kivonása. Minden óravázlat elmagyarázza a probléma ökológiai vonatkozását és feltárja az alkalmazandó etikai szempontokat. Egy-egy órán 3 olyan emberrel ismerkedhetnek meg a diákok, akik megnyerték a The Goldman Environmental Prize-t. Ők a legkülönbözőbb kultúrájú, élethelyzetű, életkorú emberek, akik elmagyarázzák, hogy ők hogyan értékelik a környezetet, és elmondják, hogyan látják cselekvésük etikai vonatkozásait.

A tanmenet felépítése nagyon logikus, megfelel az általános pedagógiai elveknek. Az óra céljának és témájának kitűzése után, ismertetik a fő fogalmakat és a szöszedet, meghatározzák a szükséges időkeretet, videó anyagot ajánlanak és kifejtik a tanítási szempontból kulcsfontosságú részeket. Majd feladatokat találunk és végül az oktatási alapelveket sorolják fel.

Az óratervek rendszert alkotnak. A megadott sorrendben is haladhatunk, de külön-külön is alkalmazhatóak. Minden óra felépítése ugyanazon logika szerint történik, ugyanakkor változatos részekből állnak össze.

Minden óravázlatban találunk feladatjavaslatokat, köztük olyanokat, melyeket a diákoknak a saját közösségükben való kutatómunkán keresztül kell elvégezni, így lehetőségük van kiszakadni a tanteremből és a gyakorlatban megtapasztalni a környezetetikát.

A munkafüzet

Az első leckében magával a környezetetikával ismerteti meg. Motiváló kérdésként azt javasolja megvitatni, hogy „miért kellene gondoskodnunk?” („Why should we care?”) Felteszi a kérdést, hogy miért fontos a természet, és egy rövid szöveggel, illetve egy ehhez kapcsolódó videóval rávezeti a diákokat az egyszerű válaszra „mert mind egy oldalon állunk” („Because we all play a part.”)

Az első szövegrész a természetes környezetről szól, a második arról, hogy mi is az etika, a harmadik pedig bevezeti a környezetetika fogalmát. Itt ismét egy videót láthatunk.

A következő szövegrész az öko-etikai hegy modelljét ismerteti a gyerekekkel. Elmagyarázza, hogy a modell valójában egy „döntéshozatali segédeszköz”, melyet bármely helyzetben használhatunk az erkölcsileg helyes, felelősségteljes és kreatív döntésekhez.

A modellt a gyakorlatban alkalmazva például, ha a vadvilág témáját vesszük, először feltesszük a kérdést, hogy „Hasznos-e ez

Az első leckében magával a környezetetikával ismerteti meg. Motiváló kérdésként azt javasolja megvitatni, hogy „miért kellene gondoskodnunk?” („Why should we care?”) Felteszi a kérdést, hogy miért fontos a természet, és egy rövid szöveggel, illetve egy ehhez kapcsolódó videóval rávezeti a diákokat az egyszerű válaszra „mert mind egy oldalon állunk” („Because we all play a part.”)

az emberiségnek?” „Van-e ennek valamilyen önértéke attól eltekintve, hogy hasznos az emberiségnek?” (értékelés). Majd figyelmünket az adott erőforrás vagy környezetvédelmi probléma tudományos megértése felé kell fordítanunk, és kutatások által igazolt tényeket kell figyelembe vennünk (ökológia). Végül megnézzük, mit kellene tennünk ahhoz, hogy egy erőforrást megóvjunk a felmerülő környezetvédelmi probléma tudományos megértésének fényében (felelősség). Például feltesszük a kérdést, hogy „Kötelességünk-e megóvni a természetet?” „Hogy tudnánk növelni a hasznosságát?” Erről a magasabb nézőpontról jobban átláthatóvá válnak a kapcsolatok és a közösségek, és megkérdezhetjük, hogy „Vajon a kockázatok és a hasznok igazságosan oszlanak-e meg?” „Természeti javak kockáztatása által is ki kell-e elégíteni a komoly emberi szükségleteket (mint például az olajból nyert energia)?”

Ezután találjuk a szöveget, melyet kiegészíthetünk és folytathatunk a további, számonkra ismeretlen szavakkal. Módszertanilag nagyon kreatív és használja a legújabb pedagógiai kutatások eredményeit.

A következő nagy fejezet a vadvilág, majd az erdők következnek, utána a víz témaköre, a levegő és végül az ásványkincsek. Mindegyik témakör ugyanúgy van felépítve.

Először egy háttéranyagot találunk, ahol olyan háttér információkat tudnak meg a diákok az adott témáról, melyeket a továbbiakban használniuk kell. Itt rendszerint különböző természettudományos, ökológiai, társadalomtudományos és etikai, környezetetikai információk, kérdések merülnek fel.

Ezután az első téma következik, ami mindig az értékelés, ahol a diákok egy videó megnézésén és az azt követő szövegrészen keresztül megkeresik az adott dolog értékeit.

A második téma minden fejezetben az ökológia. Itt szintén egy videó következik, és ismét egy szövegrész, melyen keresztül tudományos információkat szerezhetnek az adott erőforrásról.

A harmadik téma pedig a felelősség. Az itt található film és szöveg segít megtalálni a választ arra a kérdésre, hogy mit kellene tennünk.

Itt minden fejezetben különböző feladatok következnek.

Ezek közt van napló-sablon, ahol a diákoknak egy táblázatba kell beírniuk, hogy mit tapasztaltak, mit éreztek a tapasztalat kapcsán, és mit tanultak az ehhez kapcsolható erőforrásról. Vannak vita feladatok pro és kontra álláspontokkal, szituációs játékok, kitöltendő feladatlapon, melyek segítenek megszervezni egy – egy döntéshozatalt (szituációs játékokhoz kapcsolódóan), K-W-L Chart (kitöltendő táblázat arról, hogy mi az, amit már tud, mit szeretne tudni és mit tanult), Mind Map, interjúkészítés és még sorolhatnám. Ezek, az összes NAT által előírt készséget fejlesztik.

A videóanyag és a közösségi oldal

A DVD-n található videóanyag a tanmenethez kapcsolódva, a megfelelő tartalmi egységekre bontva, a megfelelő sorrendben felépített oktatási anyag. A videókon olyan emberek ismertetünk meg, akik gyakran teljesen átlagosak, azonban valamilyen jelentőségteljes dolgot hoztak létre a környezetvédelemmel, vagy a közösségükkel kapcsolatban. Nagyon informatívak és inspirálóak a velük készített interjúk. Minden kisfilm elején 1–2 kérdést láthatunk, melyre a gyerekeknek, a videóban kell keresniük a választ.

Összegzés

Elemzéséből remélhetőleg kiderültek a Nemzeti Alaptanterv és a Kerettantervek környezetetikai hiányosságai. Ezeket a hiányosságokat még tovább erősítheti a tanárképzés szüntelenül átalakuló, nehezen követhető rendszere, és az egyes képzések (például a 60 óras) felületessége.

Ma már nem tűnik túlzónak a megállapítás, hogy annak érdekében, hogy a Földön minél jobb életkörülmények maradjanak mind az ember mind pedig a többi élőlény számára, elengedhetetlen e képzések fejlesztése.

Még nagyobb hangsúlyt kell fektetni a tanárképzések környezetetikai tartalmainak mélyítésére, az általános iskolai és a gimnáziumi oktatásra is. A bemutatott tananyag csomag önmagában véve nem feltétlenül adaptálható minden tekintetben a magyar iskolások számára, de mindenképpen szolgálhat mintaként, vagy ötletforrásként. A NAT által előírt követelményeknek tartalmában és módszertanában is megfelel, ugyanakkor eleget tesz a fejleszteni kívánt kompetenciáknak.

Szakmailag kellően alapos, pedagógiaiailag nem csak használható, hanem kifejezetten példaértékű. A legújabb pedagógiai módszerekkel dolgozik, készségfejlesztő és figyelmet fordít arra is, hogy a diákok valóban megszeressék a tantárgyat, magát a tanulást is. Szakmai szempontból, bár nem különböző filozófusok környezetetikai munkáit mutatja be, a benne előforduló kérdések, különböző történetek, módszerek és technikák következetesen alkalmazva kialakíthatják – és nagy valószínűség szerint ki is alakítják – a kívánt morális hozzáállást.

Hosszú távú megoldást nyújthat, hiszen a tanórák felépítése által egyaránt hangsúlyt fektet a tudományos, érzelmi, attitűdbeli, és a gyakorlati oktatásra. Az „Öko-etikai hegy” modelljének rendszeres alkalmazásával pedig, a diákok megtanulják egy olyan módszer alkalmazását, amellyel későbbi életük során is boldogulhatnak, akár családanyák, akár gyártulajdonosok lesznek.

Jegyzet

¹ A tanári kézikönyv és a munkafüzet forrása: The Goldman Environmental Prize – The Video Project (2005a): Environmental Ethics: Examining your connection to the environment and your community. Educator Guide. The Goldman Environmental Prize & The Video Project http://www.ecb.org/guides/pdf/global_focus/Environmental_Ethics_Educator_Guide.pdf

The Goldman Environmental Prize – The Video Project (2005b): Environmental Ethics: Examining

your connection to the environment and your community. Student Workbook. The Goldman Environmental Prize & The Video http://www.ecb.org/guides/pdf/global_focus/GlobalFocus_Environmental_Ethics_Student_Workbook.pdf

Tóth Angelika

Eszterházy Károly Főiskola
Neveléstudományi Doktori Iskola,
PhD hallgató